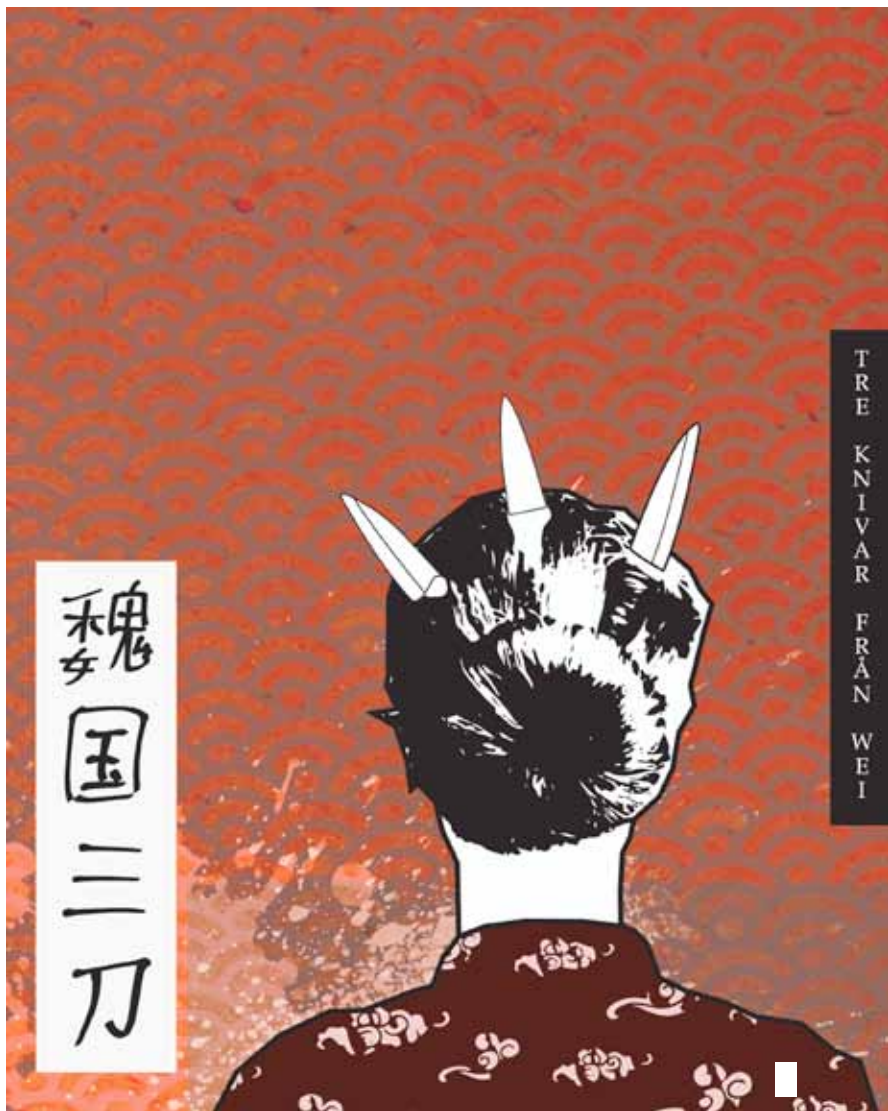

Doris

Nr 39 2021

FRÅN HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

魏國三刀

TRE KNIVAR FRÅN WEI

Omorientering och framåtblick – låt oss gå stärkta ur pandemin

För fem år sedan valdes jag till ordförande i Jämshög. Jag minns tydligt den utspruckna bokskogen som alldeles nyligen kastat en tunn grön slöja omkring sig i en plötslig självmedvetenhet över vårsolens oblyga blickar. Jag minns gemenskapen i folkhögskolans samlingssal, en gemenskap som för mig, i mitt minne, lyser starkare än någon vårsol. Och som jag saknar den gemenskapen. Som jag saknar kulturupplevelserna med Harry Martinson-sällskapet men också i andra sammanhang. Under corona-året har det blivit tydligt vad dessa gemensamma upplevelser betyder, för de lyser som en minnets polstjärna och inger hopp i tider av social distansering och kulturell svältkost.

Möjligheten att skapa liknande gemensamma minnen uteblev dessvärre eftersom såväl Majdagarna i Jämshög 2020 som i Göteborg 2021 fick ställas in. De flesta av sällskapets ordinarie aktiviteter var digitala eller inställda men tack vare vår starka närvaro på sociala medier och hemsidan kunde vi fortsätta vidga och fördjupa intresset för Harry Martinsons liv och författarskap på ett framgångsrikt sätt. Styrelsen ställde också snabbt om till videomöten och vi kunde på så sätt fortsätta bedriva vår kärnverksamhet trots omständigheterna. En av de stora Harry Martinson-händelserna under året var utgivningen av Reine Brynolfssons uppläsning av *Vägen till Klockrike*. Medlemmarna erbjöds en två månader lång provperiod på streamingtjänsten BookBeat för att ha möjlighet att lyssna på uppläsningen.

Ingen av oss vet hur länge vi får leva med restriktioner och begränsningar på grund av pandemin. Bakom oss har vi förluster av olika slag. Kanske är det den egna hälsan som påverkats. Kanske har vi mist en vän eller anhörig. Kanske har anställningen blivit osäker eller det egna företaget kommit i gungning. Och så den ständiga oron. Men trots detta måste vi fortsätta framåt. Stressforskare

Omslagsbild:

Rasmus Olsson, Malmö, har gjort bilden med ett foto från Skara skolscen som grund.

menar att när en chock lagt sig och den akuta situationen hanterats så följer en så kallad omorienteringsfas. Och det är i denna fas som Sällskapet nu befinner sig. Om förra året innebar ett ofrånkomligt fokus på det som begränsar oss så kommer det här året att innebära ett fokus på det som är möjligt.

Sällskapet har efter ett par ekonomiskt kärva år återigen finansierat balans och medlemmarna kan i höst se fram emot Björn Larssons kommande bok: *Livet, havet, litteraturen och Harry Martinson. På luffen i ett författarskap*. Boken, som ges ut av Carlssons bokförlag och som alla medlemmar får i höstens utskick, är ett betydande bidrag till Harry Martinson-litteraturen. Särskilt tack till Göran Bäckstrand vars insatser varit avgörande för utgivningen och finansieringen av Sällskapets inköp av boken.

Ytterligare något att se fram emot inom kort är lördagen 8 maj då Sällskapet genomför ett digitalt årsmöte. Programmet inleds med föredrag av filosofen och författaren Jonna Bornemark, klockrike-stipendiat 2021. Efter årsmötesförhandlingarna samtalar representanter från Göteborgsavdelningen om Harry Martinsons relation till staden. Så låt oss använda vår föreställningskraft när vi möts bakom skärmarna 8 maj. Låt oss visa att vi är ett Sällskap som anpassar oss och inte låter pandemin sätta stopp för vår gemenskap.

Vi kan också glädjas över ett växande intresse för Harry Martinson internationellt. Under förra året publicerades *Vägen till Klockrike* på isländska i översättning av Leifur í Klukkarnáriki och det ansedda förlaget New York Review of Books Classics visade intresse för Harry Martinsons författarskap. En dialog etablerades. I början av detta år utgavs *Svärmare och harkrank* på tyska i översättning av Klaus-Jürgen Liedtke.

En skakig omvärld kräver av oss att vi visar var vi står. Sällskapets styrelse har tidigare tagit ställning för att Sverige ska underteckna FN-konventionen som förbjuder kärnvapen. I början av 2021 ställde sig styrelsen bakom den internationella rörelsen End Ecocide som vill göra ecocide – storskalig förstörelse av ekosystem – till ett internationellt brott. Såväl kärnvapen som storskalig förstörelse av ekosystem är opolitiska existentiella hot mot vår civilisation som bör förbjudas. Det är dags att världen tar Harry Martinsons varningar på allvar och väljer liv framför förödelse.

Som en kontrast till vår föränderliga och digitala värld vill jag också säga några ord om gamla hederliga böcker. I våra stadgar står det bland annat att Sällskapet ska arbeta för att hålla goda tryckta upplagor tillgängliga. Vi ser att många böcker i Bonniers samlade verkserie börjar ta slut och här behöver vi arbeta för en tillryckning av dessa verk. Harry Martinsons verk publicerades som e-böcker för ett par år sedan och även på ljudboksfronten har det som bekant rört sig framåt. Men – vi får inte glömma den inbundna bokens beständighet och lockande rumsliga närvaro. En annan fast punkt är ju naturligtvis *Doris*. Irmeli Romo tar, från och med detta nummer, över redaktörskapet. Sällskapet riktar ett varmt tack till Åke Widfeldt för hans mångåriga arbete med tidskriften och hälsar Irmeli välkommen. Vi kan – även fortsättningsvis – glädjas över en intressant och relevant medlemsskrift under Irmelis ledning.

Det finns, som ni förstår, mycket att arbeta för, se fram emot och vara stolt över som medlem i Harry Martinson-sällskapet. Så låt oss vårda vår gemenskap och fokusera på att komma ur pandemin större och starkare. För egen del har jag fått nog av svältkosten och ser fram emot ett intressant digitalt program lördagen 8 maj och på eftermiddagen ska jag gå ut i det skira värljuset, inspirerad och upplyft av alla ansikten, tankar och texter.

Semir Susic

Stöd Harry Martinson-fonden!

Stöd gärna sällskapets fond till Harry Martinsons minne.

Använd den när du t ex ska skicka minnesgåvor eller göra uppaktningar i olika sammanhang. Det kan ju också vara så att du någon gång har en slant över och vill bidra till vår verksamhet. Fonden förvaltas av styrelsen som anslår medel ur den till stöd för olika projekt.

Pengar sätts in på HM-fondens bankgiro 5118-0024.

Tack för din gåva!

Vi ses den 8 maj, 2021!

På grund av fortsatt oklart smittläge måste de fysiska högtidsdagarna tyvärr ställas in även 2021. Sammankomsten i Göteborg och Jonsered kommer inte att kunna genomföras som planerat (se Doris nr 38). Men förhoppningsvis blir vi många medlemmar som träffas online den 8 maj för årsmötesförhandlingar och några andra programpunkter.

Kallelse till årsmötet kommer i detta utskick med Doris. Allt som behövs för att vara med är en dator med ljud/mikrofon och kamera samt internetuppkoppling.

Länken till årsmötet (som även publiceras på hemsidan före mötet):
<https://us02web.zoom.us/j/88229971411?pwd=cWhxV1EwSlhtdDh6bDh3YkVOSDNjZz09>

Lösenord: MAJ2021

Du som har Zoom-appen kan även ansluta dig med följande

Mötes-ID: 882 2997 1411

Anslut dig gärna ett par minuter innan mötet börjar.

Program:

(cirkatider)

09.30-10.30

Utdelning av Klockrikestipendiet

Stipendiaten Jonna Bornemark föreläser

10.30-11.30

Årsmötesförhandlingar

11.30-12.00

Harry Martinson i Göteborg och Jonsered – några nedslag

En väg rakt in i Martinsons texter

”Göteborg har skapat hälften av mig”, förklarade Harry Martinson i samband med att han valdes in i Svenska akademien 1949. Han hade alltså en hög tanke om staden. Kanske var det därför han och Moa for hit på sin bröllopsresa i oktober 1929.

Då bodde Moa och Harry i Kungssten, i en eländig etta. Den finns faktiskt kvar. När vi var där förra året hyrde en kvinna från Eritrea vindsrummet. Det skulle nog den nomadiskt sinnade poeten ha gillat. I den lilla kupan skrev han också en rad kortdikter, bland annat ”Ute på havet”, ett tidigt mästerverk. Ändå är det bara tre rader om väder och vind: ”Ute på havet känner man en vår eller en sommar bara som ett vinddrag. / Den drivande Floridatången blommar ibland om sommaren, / och en vårkväll flyger en skedstork in mot Holland.”

Kjell Espmark, nog den som vet mest om Martinsons texter i riket, menar att hans poesi i det mindre formatet tillhör världslitteraturen. Och en del av den skrevs alltså i vår stad, även om det ju inte syns i texten att raderna tillkommit just där. Men han har också lämnat efter sig en rad underbara kärleksbrev till Moa från samma tid. Det hör man sällan talas om, att han var så djupt förälskad i henne. Allt i den vägen har för länge sedan kommit bort i den så kallade hanteringen som ju var sönderslitande.

Ett par av de där breven skrevs i Göteborg. Harry blev ju tbc-sjuk och hamnade på sjukhus i stan. ”Han är snart postum”, skrev en av vännerna i ett sorgset brev. Men Harry repade sig och sände roliga epistlar till Moa och många andra från sjukbädden. En överläkare, ”mossbelupen” och snurrig, sprang runt en dag och letade efter en redan död patient, och undrade var denne befann sig. ”På Sanna kyrkogård”, svarade Harry.

Han rymde ständigt. Redan som barn gav han sig ut på vägarna och luffade runt i riket, ofta mot havet i väster. Han ville bli sjöman. Harry Martinsons väg gick alltså mot Göteborg, staden var ju den port han måste passera för att komma ut i världen. Och det är just Harry Martinsons Väg vi är ute för att skärskåda. Det finns nämligen en längre stump med det namnet också i Göteborg. De som styr ville väl på det viset göra offentligt att Harry i någon mån också var stadens son och att trakten spelar en viktig roll, bland annat i *Vägen ut* och i *Vägen till Klockrike*.

Nätet meddelar att den där vägen börjar under Älvsborgsbron, nära ett litet skogsparti. Det bästa vore väl egentligen annars att nobelpristagaren finge ge namn åt Karl Johansgatan, en sorts motsvarighet till Kungsportsavenyn men förlagd till Majorna. Ja, ja, det är vår personliga uppfattning men vi tillhör ju bekännarna, det sällskap som dyrkar det mesta Martinson skrivit. Just Karl Johansgatan kallar han nämligen för "en av världens vackraste vertikala gatukurvor, en skönhetsupplevelse". Bara denna formidabelt formulerade hyllning är ju skäl nog att låta Harrys namn få ersätta den gamle kungens i gatunamnet. Ja, så går resonemanget inom sekten.

Vägskylden är skamfilad och Carina Olsson Wahlsten i styrelsen har krävt att den ska bytas ut.

Med de tankarna i skallen rullar vi ner från Banchagsgatan, närmar oss Sockerbruket, tar till vänster, styr in under bron där nämnda gata smalnar av och plötsligt byter namn. På en liten, skamfilad skylt står det verkligen Harry Martinsons Väg. Den börjar precis under högbron i väster, invid Sjöbergen.

Vi stannar till och funderar. Vad skulle en väg och dess sträckning i landskapet med Harrys namn kunna knyta an till? Knappast världsnomaden? De inre defekter som en sönderslitande barndom ger honom? Att han ändå saknar klasshat? Att han tar oss ut i kosmos med en rymdbuss någon gång i framtiden? Fast Aniaragatan finns ju faktiskt redan i Göteborg. Och en bokhandel i stan heter Aniara. Svårt. Hur väl eller sannfärdigt kan egentligen en väg vittna om Martinsons verk? Vilka landskap skulle den behöva spegla? Det är ju ändå bara en väg.

Trast och rödhake klämmer i för fullt när vi trampar förbi och popplar, askar, aspar, ekar, almar, syrener, björkar och mer obestämda träd grönskar vid sidan av vägen. Vi rullar på och är snart framme vid älven. Längre ut ansluter havet och det är förstas utmärkt att Harrys väg får den kopplingen, att den får följa vattnet. Och där ute väntar oceanerna. Ungefär som de en gång väntade på Harry. Dit längtade han tidigt och ständigt. I *Vägen ut* ligger den trettonårige Martin uppe vid "Skansen med guldkronan" och spanar mot "den blådisiga fjorden med diset genombrutet av rastlöst kilande silverskiftningar" och ser en "ångare som just går ut till havs." Vi ser samma skiftningar nu. Och mot horisonten avtecknar

Från Harry Martinsons Väg ser man stora och små färjor, monsterkranar, riktiga skepp och jättekartonger i plåt.

sig faktiskt en skorv. Det skulle nästan kunna vara Gerda, tänker vi, en av Harrys första båtar. Men så svänger hon upp, och vi ser att det är en mindre, simpel tanker.

Martinson visste oändligt mycket om skepp och båtar. 1955 skriver han till en man som bygger små modeller av så kallade clipper-skepp. Typen är, menar Martinson, ”på något sätt alltför feminin, verkar som en elegant världsdam på haven, smart, överlägsen och med den slanka skönhetens kallsinniga självsäkerhet.” Det är som om han känner av sitt eget enkla ursprung inför dessa ”lysende kapseglare”.

Att Harry Martinsons Väg har denna anknytning till fartyg och färjor är naturligtvis utmärkt även om han förmodligen skulle undrat en del över dagens plåtmonster, som bär med sig hundratals containrar, och andra tvärhuggna, seglande kokartonger. Martinson själv arbetade aldrig i vinddrivna fartyg, han ”jobbade i kokt vatten, av snobbarna kallad ånga”, påpekade en före detta sjöman för oss en gång. Skalden var ju under några år äldre och ”reste baklänges över oceanerna”.

På denna sträcka har vi promenerat många gånger men utan att ana att vi då tog oss fram på Martinsons egen väg. När vi forskar i saken visar det sig att den här gång- och cykelyägen ”utmed vattnet mellan Röda Sten och Nya Varvet” fick sitt officiella namn så sent som 2004. Man undrar ju vad skalden själv skulle sagt om sin väg i Göteborgs sjödistrikt. Alla runda plåtupplag för olja på andra sidan älven hade han väl ogillat. Men vägen går ju fram i en terräng som

Harry Martinsons Väg börjar i bildens vänstra hörn, glider runt Sjöbergen och fortsätter mot Nya Varvet.

inte alls liknar det urbana landet. Vi befinner oss i en grön ficka i de västra stadsdelarna. Det borde passat honom rätt väl. För han ”ville försvara det lantliga, det provinsiella, avkroken, han ville försvara ett land av avkrokar”, förklarade Staffan Söderblom en gång i ett framträdande. ”Harry Martinson kom hem till dikten med stora hav, djungler och bordeller i bagaget, han pendlade mellan gölar och oceaner.”

Men Martinson var ingen idylldiktare, menade Gunnar Bruzewitz, ”det idylliska var bara ett blont sken. I naturen utspelas ett magiskt och mytiskt drama som reflekterar vår egen ödesmättade situation.” Också här kan man ju ana mer realpolitiska krafter i stadens logistik.

Även Kerstin Ekman gjorde i sitt tal när hon 1978 efterträdde Martinson i Svenska akademien upp med bilden av den blide, ljuse och drömske skalden. Martinson var tydlig, detaljskarp, noggrann och lärd i sin civilisationskritik. Hans ”texter borde finnas i läroböcker, inte i diktantologier”, slog hon fast.

Många trampar förbi, men de har inte mer bråttom än att vi hinner väja undan. Man ser inga sprintercyklister och här finns inga bilar. Det sista skulle Harry ha gillat. Han blev efter hand skeptisk – eller kanske hatisk – mot bilen. Den ”är / varken dödlig eller odödlig, / bara / död och rörlig, / död och snabb”, skriver han i samlingen Vagnen. ”Min pappa köpte bil på 50-talet”, berättade Kerstin Ekman i ovanstående föredrag, ”men han köpte också Martinsons böcker.” Harrys gnäll på bilismen lyssnade han inte på.

Under brofästet startar Harry Martinsons Väg, fortsätter mot vattnet någon knapp kilometer.

”I stället tog vi bilen till Martinsons barndomsmiljöer!”

Vägen, Harrys väg, gör en liten sväng utmed en sandstrand. Där ser vi en flock glada barn i gula västar på utflykt. Då minns vi Martinsons dikt om ”en småbarnsskola”, hur den ”skrattar till mellan träden i en liten rast”. Och poeten ”dricker detta skratt till sitt beska bröd”. Den drycken avsmakar också vi i motljuset.

Lite längre fram kommer ett litet vattenfall fram och hälsar. Det störtar utför de rätt branta bergen. I drömmen kan man få ”se floder rinna uppför höga sluttningar i sköna landskap”, skrev Martinson i en liten dikt om just fallande vatten. Men det här uppträder som det ska även om tillströmningen just nu är liten. Så plötsligt dyker det upp en skylt med ortnamnet Örlogsvägen. Då är vi vid vägs ände, förstår vi, vänder och trampar tillbaka. Vattnet, båtarna, den sköna naturen, landet, de glada barnen och den portförbudna bilen, tänker vi när vi cyklar hem. Jo, det finns en del verkligt goda skäl till att Harry Martinsons Väg ska ligga just där den ligger.

Man kan förstås leta fram mer i terrängen och kring själva vägen som leder raka vägen in i Martinsons verk. Men sist och slutligen är det ju hans mirakulösa språk som får allt han skriver om att flammas upp och leva så starkt. Och det ryms inte på en vägs skylt.

Ofta blir ju, som Martinson sa i ett direktörstal i akademien, ”språket ett bromedel när inga broar finns”. Vid samma tillfälle slog han också fast att ”ett språk, där nyanserna får blomma... flyttar in något av paradiset i oss, även om vi inte skulle nå det verkliga paradiset”.

Dan Sjögren

Åke och Doris

Ett strävsamt par som har förmedlat kunskap med intressanta artiklar om och väckt intresse för Harry Martinson i många år går nu skilda vägar.

Efter 10 år och 22 nummer lämnar Åke Widfeldt redaktörsarbetet med medlemskriften *Doris*. En vinterkall januaridag vid ett skärmmöte berättar Åke att han blev värvad som medlem i Harry Martinson-sällskapet på Bokmässan i Göteborg år 1999. I Harry Martinson-montern fanns Ingegerd Bodner Granberg och det var hon som fick glädjen att skriva in honom som medlem.

Vad var det som fick Åke Widfeldt att gå med i sällskapet? Han berättar om sitt stora litteraturintresse under gymnasietiden i Karlskrona på 50-talet och Harry Martinson var aktuell för honom redan då, och det var främst för lyriken. År 1953 kom *Cikada* ut med *Sången om Doris* och *Miman*, som förebådade eposet *Aniara*. Under studietiden i Lund kom *Aniara* ut 1956 och Martinsonintresset väcktes åter. De som hade Blekinge Läns Tidning på den tiden kunde på kultursidan läsa en text undertecknad av Åke Widfeldt om bland annat "Martinson och maskinkulturen".

Men det finns även andra saker som har haft betydelse. En är kampen mot kärnvapen och Åke berättar att han är engagerad i organisationen ICAN och det var en stor dag den 22 januari i år, då FN:s kärnvapenförbud (TPNW) blev internationell lag sedan 50 stater ratificerat det, och har Sverige skrivit under. Sällskapet har också engagerat sig i frågan och redan 2006, när dikteposet

Aniara fyllde 50 år, gjorde sällskapet ett uttalande som gällde både kärnvapnen och miljön. Uttalandet var en allvarlig uppmaning till världens politiker och makthavare att verka för att avskaffa alla kärnvapen och hejda den accelererande miljöförstöringen.

Något annat som har stor betydelse för Åke är musiken. Han har varit körledare i många år. År 2018 tog han initiativ till sällskapets tonsättardagar i Jonsered och Göteborg med seminarium och konsert, och där presenterades ett antal nya tonsättningar av texter av Harry Martinson.

Efter att Åke värvats som medlem i sällskapet, åkte han på årsmöten och kurser. Efter några år kom han in i styrelsen och blev sedan ordförande. Om sina år i sällskapet säger han:

- Mina år i Harry Martinson-sällskapet har gett mig mycket, inte minst förmånen att få lära känna så många kunniga och engagerade medlemmar.

Den som startade medlemsskriften *Doris* år 2002 var Bertil Palmqvist, kulturchef på tidningen *Arbetet* och från det året också ordförande i sällskapet. *Doris* var från början en tunn liten skrift utan bilder, men den växte snart och lade på sig sidor och material. Bertil Palmqvist lämnade sällskapet i sorg och tomhet när han avled en april dag 2008 och samma dag nådde nummer 12 av *Doris* sina läsare.

Åke Widfeldt hade 2006 valts som ordförande i sällskapet efter Bertil. Ingemar Lönnbom tog över som redaktör för *Doris* från och med nummer 13 och han skötte skriften i ett par tre år. Från och med nummer 17 av *Doris* år 2010 blev Åke redaktör och på den vägen har det varit fram till och med nummer 38/2020.

När jag frågar Åke om det är någon höjdpunkt han minns speciellt från *Doris* under de här åren svarar han:

- Det var en serie artiklar som var som en dialog mellan Göran Bexell och Björn Larsson där de kommenterade varandras inlägg.

Göran Bexell skrev i *Doris* 22/2012 en artikel ”Harry Martinson och etiken” där han utgår från en berättelse av Martinson med titeln ”Försonande rymd” från *De tusen dikternas bok* för att visa Martinsons livshållning, hans etik. Bexell utmanade Björn Larsson att kritisera texten och Larsson antog utmaningen och i några av de efterföljande numren av *Doris* utvecklar de en intressant och klargörande dialog om olika perspektiv på Martinsons etik och estetik. Johan Stenström gör i *Doris* 28/2015 en sammanfattning av deras dialog och konstaterar att Bexell och Larsson är överens om att etik

och estetik är oupplösligt förenade i Martinsons författarskap och att stora delar av hans diktning är tidlös och universell.

På min fråga till Åke om det är något som han ångrar av det som är utgivet i *Doris* funderar han en liten stund men säger sedan:

– Ångrar, nej, men det har kanske varit något som har varit jobbigt. Det var i ett nummer (18/2010) där författaren Lars Andersson skrev en recension av en antologi med översättningar av dikter av Martinson. Han var ganska kritisk och det blev en del invändningar emot den efteråt.

Antologin det gäller var *Chickweed Wintergreen: Selected Poems* med Robin Fultons översättningar vilken Göran Bäckstrand berättade om i *Doris* nummer 17/2010 och som också blev sällskapets årsbok. Bäckstrand återkom med en artikel i nummer 19 av *Doris* och Fulton skrev också ett inlägg, ”Hits and Misses”, i samma nummer där han beskriver utmaningarna med att översätta poesi.

– Jag kan inte minnas att det har varit några speciella klagomål under åren, utan mest roligt, berättar Åke, men någon enskild pinsamhet har förekommit som när Martinsons namn stavades fel på första sidan.

När jag ber Åke att berätta om något som varit särskilt roligt svarar han:

– Det är när det har hänt något oväntat. Bland annat när jag har fått tips om texter av Martinson som inte varit kända tidigare, till exempel när någon har hittat manuskript, som till exempel ett brev från Martinson till förläggaren Axel Holmström 1934. Vi kunde publicera brevet i *Doris* (nr 17/2010) och ordnade så att originalet sändes vidare till Carolina Rediviva i Uppsala.

Bilderna nämner han också. Det har varit särskilt roligt när bilden har haft en stark anknytning till något av innehållet i *Doris*. I nummer 22/2012 till exempel finns en fantastiskt fin bild av en ringare fotograferad av Anders Hernbecker och den är en perfekt illustration till Martinsons dikt ”Ringaren” ur *Dikter om ljus och mörker*, 1971.

En ytterligare minnesvärd sak Åke nämner är årsboken från 2017, *Doris lever*, vilken han utarbetade tillsammans med Elisabeth Jonsson och Johnny Karlsson och boken innehåller ett urval av texter från *Doris* åren 2002 till 2011.

Mitt intryck när jag pratar med Åke är att han tycker att arbetet med *Doris* varit just mestadels roligt och intressant och det märks också när jag tittar igenom genom gamla nummer av skriften. För

att kunna ge ut så många fullmatade och intressanta utgåvor måste man vara genuint kunnig, intresserad och lägga ner ett gediget arbete. Många namnkunniga och välformulerade skribenter har han lyckats med att engagera och medverka med alster. Min förhoppning är att vi i sällskapet ska fortsätta att arbeta med *Doris* i samma anda.

Irmeli Romo

Faktaruta

T Göran Bexell, seniorprofessor i etik vid Lunds universitet

PNW (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons)

Göran Bexell, seniorprofessor i etik vid Lunds universitet

Ingegerd Bodner Granberg, regissör, författare och ordförande i Harry Martinson-sällskapet 1993 – 2002, (avled 2011)

Göran Bäckstrand, skribent, f.d. vice ordförande i Harry Martinson-sällskapet

Björn Larsson, professor i franska vid Lunds universitet och författare

Ingemar Lönnbom, journalist, författare, kulturredaktör på Blekinge Läns Tidning

Bertil Palmqvist, kulturchef på tidningen Arbetet 1976 - 2000, ordförande i Harry Martinson-sällskapet 2002 - 2006 (avled 2008)

Johan Stenström, professor emeritus i Litteraturvetenskap vid Lunds universitet

Klockrikestipendiat 2021

Jonna Bornemark

En känsla för det levande

Foto: Robert Blombäck

Jonna Bornemark, professor i filosofi vid Södertörns Högskola, tilldelas 2021 års Klockrikestipendium. Hon disputerade med avhandlingen *Kunskapens gräns, gränsens vetande* 2010. Andra utgivna böcker av henne är *Kroppslighetens mystik* 2015, *Det omätbaras renässans* 2018 och den senaste *Horisonten finns alltid kvar – Om det bortglömda omdömet från* 2020.

Bornemark medverkar ofta i radioprogram, Filosofiska rummet, Kropp och själ och 2017 var hon sommarvärd i P1. På en fråga i BLT, Blekinge Läns Tidning, om vilken relation hon har till Harry Martinsons verk, svarar hon:

”Jag har djup respekt för Harry Martinsons verk som en del av ett svenskt kulturarv. Han har en stark känsla för allt levande i all dess nyansrikedom”

Hon säger i samma artikel att hon vill passa på att läsa mer av Martinsons poesi. I samband med sällskapets årsmöte den 8 maj

då klockrikestipendiet delas ut kommer Bornemark att hålla ett digitalt anförande.

Motiveringen till Klockrikestipendiet är:

”Något grundläggande har rubbats”

Jonna Bornemark tilldelas **Klockrikestipendiet** för att hon formulerar vår samtids version av det Harry Martinson uttrycker och gestaltar i sina verk. Tre ord som för dessa två författare samman är ovisshet, förundran och känsla.

Ovisshet

”Horisonten finns alltid kvar”, skriver Jonna Bornemark. För varje ny landvinning uppstår nya vyer och nya frågor och horisonten flyttas framåt. ”För en diktare kan ingenting bli slutförklarat” skriver Harry Martinson. Det som är förklarat kan om man har livsviljan få mysteriets dagg över sig, skimra på nytt och åter bli oförklarat. Ovissheten är en drivkraft, en livsande.

Förundran

Tidigare var det självklart att känna förundran och kunna vila i den. Jonna Bornemark påtalar förlusten i det självklara att få känna förundran utan att behöva förklara rationellt varför. En förundran inför naturen reduceras till frågor om hälsa och hormoner.

Genom hela sin diktning förmedlar Harry Martinson en förundran över naturen. Med ordtavlor över stämningar och intryck ger han oss en vägledning i att förundras över alltet.

Känsla

”Känslan ser vad som är viktigt för oss” skriver Bornemark. Med vår sinnlighet i stunden fångar vi upp det unika, vi anar mönster och teorier kan födas. Vår känsloförmåga och vårt tänkande behöver samarbeta för att nå vetande i varat. Martinson formulerar det i *Vägen till Klockrike* ”Varat kan rymma vetandet, men vetandet kan inte rymma varat”.

*Eva Martinson
Harriet Martinson
Irmeli Romo*

Klockrikestipendiet

delas ut till en författare, översättare eller skribent som verkar i Harry Martinsons anda. Det första delades ut 2009.

Stipendiet är på 20 000 kronor och delas ut vartannat år.

Tidigare stipendiater:

2009 Li Li

2011 Carina Karlsson

2013 Inghilda Tapio och Ulrika Tapio Blind

2015 Chen Maiping

2017 Tomas Bannerhed

2019 (vilande)

Jonna Bornemark, Harry Martinson och det omätbara.

Idag den 11 februari tänker vi extra mycket på Harry Martinson. Dödsdagen för 43 år sedan minns jag mycket väl och det var också min svärmors födelsedag. Hon som var från Martinsontrakt, men till skillnad från honom kunde hon inte alls uttrycka genom språket de svårigheter och lidanden hon gått igenom. Övergiven av sin trolovade, en kusin till Harry Martinsons mor Betty, fick hon ensam fostra tvillingflickorna som blivit följden.

Denna dag 1978 for Rolf, min make, till Kristianstad lasarett för att besöka sin mor och fira henne en smula. På vägen dit hör han i radionyheter att Harry Martinson avlidit. Nyheten skakade om honom så att han för ett ögonblick förlorade uppmärksamheten och bilen hamnade i dikeskanten. Allt slutade väl, men visar den betydelse Martinson haft i våra liv.

Martinson hade förvisso glatt sig, om han idag fått höra att den unga filosofiprofessorn Jonna Bornemark är utsedd till årets Klockrikestipendiat. Prismotiveringen tar upp gemensamma nämnare som förundran, ovisshet och känsla, vilket är gott nog. Studerar vi Martinsons och Bornemarks texter på ett djupare plan finner vi en ännu större släktskap. I Bornemarks rika produktion finns en mycket läsvärd bok, *Det omätbaras renässans En uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. I den gör Bornemark upp med det kvantifierbara samhället, som är besatt av siffror och statistik. Som en motsats till detta diskuterar hon 1400-tals fursten och kardina-

len Nicolaus Cusanus, som var filosof, matematiker och astronom. Enligt Bornemark räknas Cusanus som den förste moderne tänkaren, i det att han satte människan och hennes kunskapsförmåga främst. Bornemark undersöker kunskapens gränser utifrån Cusanus och menar att icke-vetandet måste få en plats i vårt tänkande, när vi sträcker oss mot oändlighetens frågor. Hon framhåller bl.a. hur Cusanus var influerad av den mystiska traditionen med långa anor från 500-talet, som menade att språket är otillräckligt för att beskriva en oändlig Gud och därför använder man sig av det som benämns med en modern term som "via negativa" eller den apofatiska teologin. En Gud kan endast beskrivas utifrån ett mänskligt perspektiv med ordet "inte".

Martinson blev tidigt intresserad av filosofiprofessorn Hans Larssons tankar. I Larssons verk *Poesins logik* (1899) finner vi just Nicolaus Cusanus nämnd, och det är förmodligen där Martinson kom i kontakt med denne renässansfilosof. Larsson diskuterar Cusanus ur en annan aspekt, som haft stor betydelse för Martinsons författarskap, nämligen "coincidentia oppositorum" (motsatsernas enhet). Ja, vi kan säga att detta begrepp utgör en av grundpelarna i Martinsons författarskap.

Cusanus, enligt Larsson, beskriver motsatsernas enhet som "den mur som omgärdar paradiset, varuti Gud bor". I brevväxling mellan Martinson och Margit Abenius på trettioalet tar Martinson upp problematiken med språkets otillräcklighet. "Den rena tanken", d.v.s. det som Bornemark kallar "icke-vetandet" kan bara uttryckas genom bilder och liknelser. Även Martinson omfattar den apofatiska teologin. I samtal med Lars Ulvenstam (*Vecko-Journalen* 1956, nr. 2, sid. 28) säger han sig ej kunna göra sig någon bild av Gud, men menar sig tro på "honom som en skapande och levande ande." Exempel på dessa tankar finner vi i verseposet *Aniara*, om vi studerar det grundligt. Att Martinson omfattar det som Bornemark sätter i motsats till det mätbara samhället ser vi redan i brev till Hans Larsson (10/5 1938) apropå den "moderna idrotten", den tvingas in i "måttbandspsykos".

Vi finner många exempel i Martinsons texter på det som han benämner "sannolikhet", "vaghet", det som förskönar livet genom den kultur som inte går att köpa och sälja, där också drömmen och fantasin har en stor plats. Vill vi ge dessa begrepp en mer vetenskaplig inriktning kan vi ta kvantfysiken till hjälp. Martinsons intresse för relativitetsteorin och atomernas värld har jag diskuterat i min analys av *Aniara*. Vi gläder oss åt att få lyssna till Jonna Bornemarks digitala föreläsning under majdagarna.

Marianne Westholm

Tre knivar från Wei

Skara Skolscen är en teaterskola men en högskoleförberedande scenisk utbildning i Skara. Några elever i utbildningen arbetade under höstterminen 2020 med en uppsättning av Harry Martinsons drama *Tre knivar från Wei*. Premiären var i november, men det blev endast två live-sända gratisföreläsningar på grund av corona-restriktioner.

Originalversionen av Martinsons drama *Tre knivar från Wei* utspelar sig händelserna på en förvisningsort för hovdamer i 600-talets Kina där kejsarinnan dömt alla av Tang-dynastin till döden men sedan givit vissa "den halva nåden". De döms att bära tre knivar i håret som prydnad, tre knivar med vilka de ska döda sig själva när mongolerna kommer. Det finns också en tjänarinna, Lai, som är satt att döda dem som inte klarar av att genomföra riten. Samtidigt finns de som förestår förvisningshemmet och försöker rädda sina underlydande genom att sända ut dem på pilgrimsfärd. Martinsons drama hade urpremiär år 1964 på Kungliga Dramatiska teatern med Ingmar Bergman som regissör. Bergmans uppsättning har omdöme om sig att ha varit mycket vacker.

Skara skolscen hade valt att i sin uppsättning förlägga händelserna 300 år framåt i tiden till ett fängelse i ett område som idag är Kina.

Naturen är utarmad och all teknisk utveckling har avstannat. Världen styrs av Fenixhärskarinnan och det råder krig. Människorna i fångelset lever under ett ständigt hot att bli överfallna av rebellerna men det är inte bara utifrån hotet kommer. Även inne i fångelset sker en maktkamp på liv och död.

Föreställningen överraskade och övertygade. *Tre knivar från Wei* är inget lätt stycke att iscensätta. Det märktes att ensemblen hade gjort ett gediget arbete med pjäsen, allt var väl inövat och det var ett fint flyt. Scenografin var avskalad och det var en mörk dov ton som förstärkte intrycket av hot och död. Fenixhärskarens bild fanns också där som en påminnelse om makten. Musik med asiatisk stil inspire-rad av rap från Taiwan och med japanska trummor gav färg åt den geografiska platsen. Elevernas rörelsemönster på scenen förstärkte hot och ritualer och det gjorde även musiken och ljudbilderna.

Det som var uppseendeväckande var kostymerna, eller de knivar som bars i håret. Att tiden för händelserna var förlagd i en framtid visades snyggt med skärmglasögon och ett antal datorskärmar där några av rollfigurerna satt och kopplade upp sig och försökte fånga signaler utifrån om hot från rebeller och order från högre makter. Replikerna följde troget originaltexten utom i slutet av dramat då en del hade utelämnats.

Regissören Marie Lager säger i programbladet att undran över hur framtiden kommer att se ut om 300 år och hur vi människor kommer att vara då är både kittlande och skrämmande. Hon tycker sig vara lyckligt lottad som har haft möjlighet att arbeta med en så vetgirig och modig ensemble som Skara skolscen. Att repetera *Tre knivar från Wei* liknar Lager vid att öppna Pandoras ask, ju fler frågor som fick sina svar desto fler väcktes, och dramat är ett mysterium, ”Vem är egentligen ond och vem är egentligen god?”. Vad är sanning och vad är lögn? Hur förhåller sig lydnad till lojalitet?

Sällskapet fick en möjlighet att träffa ensemblen för att ställa frågor efter föreställningen då Carina Olsson råkade, av en händelse, komma i kontakt med skolchefen för Skara skolscen Leif Carlsson. Han fick vid den kontakten en idé om att ordna ett Zoom-möte med ensemblen (16 elever), regissören och representanter för sällskapet. Mötet förverkligades och ägde rum i början på december och det blev ett mycket trevligt och givande möte.

Eleverna tyckte att Martinsons språk var svårt till en början och de fick läsa texten många gånger, men att de lärde sig mycket medan de arbetade med den, både om språk och Kinas historia. För att skapa modernitet i dramat hade de bytt en del ord, till exempel tartar mot rebell, härskarinnna mot överlärarinna, bärstol mot svävare och larm mot trumpet, vilket visade på en känsla för språk. En annan svårighet med pjäsen var de många roller som varje person i ensemblen hade.

Eleverna berättade att med hjälp av rörelseläraren, Alice, hade de utarbetat ett rörelsemönster scen för scen och dessa rörelser förstärkte händelserna och ritualerna i dramat. De skapade också en särskild hälsningsgest, som var inspirerad av Kina. Ensemblen rörde sig mycket på scenen och de som hade knivar i håret fick vara försiktiga och inte röra sig för häftigt med risk för att riva sig. Knivarna hade slipats trubbiga för att minimera risken.

Det märktes att Martinsons drama hade gjort ett djupt intryck och att många frågor om makt, hierarkier, våld, anpassning, lojalitet och om en nödvändig revolt mot meningslös lydnad hade diskuterats. Alla tankar fick de nog med sig när de nu skulle gå vidare efter utbildningen.

*Irmeli Romo
Foton Skara skolscen*

Medverkande

Embla Ingelman-Sundberg
Emil Alves Andreasson
Vitalia Hansson
Annika Österlund
Hanna Loinder Arvidsson
Vendela Folkemark
Molly Lorensen
Alexis Stenar
Frida Norborg
Emma Bengtsson

Roller

Lai, Nan Hua, Kuriren, Bondkvinna
Yü Pei, Shan Hua, Pagodvakt, Bondkvinna
Lai Yü, Den Fångna, Vapentjänare, Bondkvinna
Hertiginnan av Wei, Kong Lu, Bäraren, Bondkvinna
Li Hua, Pagodvakt, Bondkvinna
Shi Mo
Chi Yün, Vapentjänare
Yü Tan
Wai
Pa, Nan Fei

PS. Allting går igen

Rasmus Olsson, som har gjort omslagsbilden på det här numret av Doris, ville ha med dramats titel på originalspråk på bilden och frågade sin svärfar Thomas Ohlsson, psykolog/psykoterapeut som gjort ett hundratal resor till Taiwan och Kina som lärare inom området transaktionsanalys, och han läser kinesiska, klarar sig i Kina men undervisar med tolk. Det här svaret fick Rasmus:

”Som du kan se nedan har din begäran utlöst ett frenetiskt forskningsarbete. Tilläggas kan bara det kinesiska namnet wei san guo dao, vilket betyder Wei-rikets tre knivar. Wei-riket existerade under Konfucius oroliga tid några hundra år innan Jesus kom till Jorden och ställde allt tillrätta. Wei hade inget att göra med kejsarinnepretendenten Wei Huang Hou 韋皇后 som under Tangtiden 1000 år efter staten Wei försökte efterträda Kinas enda kvinnliga kejsare Wu Ze Tian 武则天 med knivtvång i vissas hår. Det verkar också klarlagt att Harry Martinsson hämtade sin vidsträckt kunskap om Kina från folkskolans färgplansch, ett utbildningsmedium vida överlägset nutidens datorer. Planschen var stilla och barnen hjärnor arbetade. Datorn rusar omkring och barnhjärnorna åker rutschkana.”

Thomas Ohlsson i sin tur skickade en fråga vidare till en översättare, som visade sig vara Maiping Chen, 2015 års Klockrikestipendiat och fick svaret:

”Ja, jag har översatt Tre Knivar från Wei av Martinson till kinesiska, i 2004, då Dramaten skulle iscensätta den pjäsen för Martinsons 100 år födelsens dags jubileum (Dramaten anställde en kinesisk koreograf som inte kunde svenska, och därför bad mig att översätta den). Sedan har jag publicerat den kinesiska versionen i Shanghai Teater Academys tidskrift 戏剧研究 (Studies of Theater) i 2014. Vilket nummer kommer jag inte i håg nu. Men jag har den i Word form i någon USB minneskort, tror jag. Om du vill ha kan jag ta försöka ta fram. Pjäsen heter i kinesiska 魏国三刀 i min översättning. Man vet inte vad Martinson menar med Wei i titeln. Och historiska faktum är inte viktigt i hans pjäs. Det var inte tydligt heller i pjäsen. Det är möjligt att det Wei kan vara 韦 i .韦皇后.”

Hälsningar,
Maiping Chen

Som sagt, allt går igen och hänger ihop. Både Thomas Ohlsson och Maiping Chen har medgivit publicering av mejlen. DS.

Vad vet du? 10 frågor om Harry

1. Vilken typ av medelklass tillhör familjen Tomasson i "Nässlorna Blomma"?

- 1. Utan både bildning och piano
- X. Med bildning men utan piano
- 2. Utan bildning men med piano

2. Vilken var Martinsons älsklingsblomma?

- 1. Kabbeleka
- X. Vallmo
- 2. Ängsbräsma

3. Hur många år tillbringade Martinson som sjöman?

- 1. 5 år
- X. 7 år
- 2. 8 år

4. Vilken av Martinsons prosaverk inleds med orden: "Vi har nästan alla accepterat det artificiellt fulländade och flotta, det som är fiende till den spörjande ursprungligheten, den som aldrig blir färdig"?

- 1. Verklighet till döds
- X. Vägen till Klockrike
- 2. Den förlorade jaguaren

5. Vad kallas den asteroid som tvingar goldondern Aniara ur kurs?

- 1. Hondo
- X. ICE-tolv
- 2. Yko-nio

6. Till vilken paradisplanet kommer Sandemar efter sin död i "Vägen till Klockrike"?

- 1. Navajata
- X. Visili
- 2. Indajal

7. I vilken dikt förekommer orden "drömmar måste byggas säkrare än städer"?

- 1. Förbindelse
- X. Andlig resa
- 2. Li Kan tar avsked under trädet

8. Vilken finlandssvensk poet utpekades av Martinson som en stor inspirationskälla?

- 1. Gunnar Björling
- X. Elmer Diktonius
- 2. Rabbe Enckell

9. Vad kallas den framtida idealmänniska som beskrivs i "Kap Farväl!" och "Resor utan mål"?

- 1. Globetrottern
- X. Passadmänniskan
- 2. Världsnomaden

10. Vad är, enligt Staffan Söderblom, det centrala temat i Martinsons författarskap?

- 1. Förlust
- X. Hemlöshet
- 2. Utanförskap

Adam Bergström

En bokklubb i Göteborg läser Harry Martinsons ”Vägen ut”

Pojkarnas Bokklubb (PBK) uppstod vid ett paussamtal på jazzklubben Nefertiti i Göteborg för drygt sex år sedan. Klubben består idag av sju grånade förtalister, som kom till Göteborg för ca 50 år sedan från Småland, Västergötland och Västmanland för att utbilda sig och avverka sina yrkesliv som journalister, bibliotekarier, samhällsvetare och pedagoger. På den allra första bokcirkelträffen behandlades Klas Östergrens ”Gentlemen” och efter 47 bokcirkelträffar stod Martinsons ”Vägen ut” på tur i november 2020.

Claes Alexandersson, Hans Amneby, Göran Lassbo, Lennart Svensson, Mats Claesson, Lasse Gunnarsson, Ingmar Archenholtz tar en första titt på boken hemma hos Lasse innan pandemin satte stopp för fysiska träffar. (Foto: Carina Olsson)

På grund av pandemin kunde ”pojarna” inte träffas och diskutera boken. Var och en har istället skrivit ned sina reflektioner.

Hans sammanfattar handlingen: *Tiden är 1910-tal. Harry Martinsons alter ego Martin Tomasson är fattig, föräldralös och utackorderad på den blekingska landsbygden, till synes med små utsikter till ett drägligt liv. Men han har läshuvud och följer med vad som sker, både stort som smått. Boken skildrar hans ihärdiga försök att bryta sig loss och han drömmer om en framtid som sjöman. Han rymmer från arbetsgivare, ljuger som en borstbindare, tigger och vandrar runt halva Sverige. Efter många strapatser hamnar han i Göteborg skaffar sjömansbok och går ombord på skonaren Willy, då som 16-åring.*

Även om berättelsen inte direkt lyckades fånga Lasses intresse, så var den ändå fylld med episoder, där författaren på ett målade sätt låter Martin anta rollen av reflekterande observatör, med sinne för detaljer, såväl i den omgivande naturen, som bland folket på landet och i staden. Det tog en stund att bli bekväm med ett något ålderdomligt språk och författarens vana att låta Martin sätta citations-tecken runt varje uttryck som inte var hans eget, utan snarare observatörens tolkning av vad den som betraktades syntes mena, eller skulle ha uttryckt i rådande situation eller känsloläge.

Göran hade förväntningar på att de skulle handla mer om Göteborg än om vägen dit och blev besviken. Han tycker att texten tyngs av gamla verbformer, har för mycket detaljer men är i alla fall en intressant berättelse mellan realism och efterkonstruktion. Avslutar med ett konstaterande att ”gamla böcker brukar inte hålla, men det gör den här”.

Författaren trots allt försöker vara lite rättvis mot Martins omilda omgivning, menar Ingmar. Harry Martinson skriver om sina plågoandar med barmhärtighet. Och med en slags balanserad uppriktighet, insikt och förståelse för människors beteenden, oberoende av samhällsklass. Vidare tycker Ingmar att det är en språklig fröjd att läsa Vägen ut. Möjligen är bildspråket stundtals lite överutnyttjat.

Lennart tycker att författaren mästertligt gestaltar Martins starka längtan bort från misär och från rädslor över en osäker omgivning. Och en längtan till ett liv i frihet som vuxen. Där kan man känna igen sig, menar Lennart. Författaren lägger den vuxnes ord i pojakens mun – en distans som först kan te sig märklig, men sedan ändå visar hur livet kan bli den bildningsresa mot frihet som pojken längtade till. Berättelsen speglar också ett sedan länge försvunnet jordbrukssamhälle.

Enligt Hans finns det många intressanta ingångar till samtal om boken. Exempelvis om det är en ungdomsskildring och/eller en klasskildring? Fungerar konstruktionen med ganska löst hopkopplade episoder? Martins rädsla och ångest för det manliga och grabbiga och tryggheten han ser i det kvinnliga, längtan efter en mor. Olika inställning till lögnen, synen på naturen som sagolik och gudomlig, ondskan i det nära livet kopplad till krig och ondska i världen. ”Läsningen blev ryckig och man tappade intresset långa stycken, trots vackra och originella naturbeskrivningar. Jag ska kanske ge mig på en av hans diktsamlingar istället”.

Claes blev positivt överraskad av denna ”road trip”. Han jämför med författare som Jack Kerouac och Ulf Lundell med titlarna På väg och Jack. Harry Martinsons Martin är klart yngre än Dean, Sal och Jack, men de har mycket gemensamt: alla är ensamma (nästan) och av manligt kön. De bryter sig ut ur trånga levnadsformer och ger sig av. Ibland med ett mål men mest för att vidga sina erfarenheter och få intensivare upplevelser. Dom är på väg ut! On the road! Genom att läsaren tidigt får veta vad som är Martins övergripande plan, skapas en pågående spänning. Lokal- och naturskildringarna är slösande och samtida läsare kunde här få både geografi- och biologilektion. ”För oss sentida blir det mer av en historielektion” menar Claes, som gärna sett en stramare redigering, speciellt i senare delen. ”Man blir lite lätt förvirrad”.

En liten avslutande knorr på berättelsen är att bokklubben i friska tider ofta ses på Café Dickson i Allégården i Haga, den numera kulturminnesskyddade byggnad som innehöll Dicksonska folkbiblioteket, där Harry Martinson tillbringade många timmar under sina perioder i Göteborg, inte bara för att läsa, utan också för att vila ut och värma sig när bostad saknades.

Hans Amneby och Lasse Gunnarsson

Vistelsestipendium i Alltidhult

Tre författare har valts ut att ta emot vistelsestipendium i Harry Martinsons gamla skola i Alltidhult. Det är Maiping Chen, författare och översättare, som tilldelades Klockrikestipendiet 2015. Maiping Chen tänker använda vistelsen till att översätta dikter av Harry Martinson till mandarin. Den andra är Ida Andersén, författare, som har ingått i sällskapet styrelse och den tredje är Henrik Nilsson, kulturskribent, lyriker och översättare.

Lidingö 14 mars 2021

Om översättningar och översättare, om litteratur och bokutgivning

av Göran Bäckstrand

Som ofta lämnar jag några aktuella notiser rörande översättare och översättningar. På den amerikanska västkusten gav förlaget Green Integer Press 2005 ut "Views From a Tuft of Grass" en översättning av delar ur "Utsikt från en grästuva" av Erland Andersson och Lars Nordström. (Lars är välkänd i sällskapet för att bl.a. ha publicerat en bok om Betty, Harry Martinsons mor). Erland översatte också från spanska och franska men hade en särskild kärlek till svenskan genom en nära arbetsgemenskap och vänskap med den svenske författaren och översättaren Ulf Peter Hallberg, bosatt i Berlin sedan 1983.

"Views From a Tuft of Grass" är en vacker liten bok som färdigställdes under Erlands deltagande i ett möte på Östersjöns översättar- och författarcentrum i Visby 2003. I anslutning till vistelsen på Gotland träffades Erland Anderson och Hallberg för första gången på Författarförbundets gästhem på Drottninggatan i Stockholm. De blev vänner, läste sedan varandras verk; Erland var ju också poet, och Hallberg imponerades bl.a. av diktsamlingen *Searching for Modesto*. Men även av avhandlingen om de engelska romantikernas poetiska språk: *Harmonious Madness*. Under de år som följde översatte Erland Andersson en rad essäer av Hallberg och delar av dennes verk, vilket ledde till publicering i den amerikanska litteraturtidningen *Absinthe*. *New European Writing* (2010), och så småningom till utgivning i USA av Hallbergs roman *European Trash. Fourteen Ways of Remembering a Father* (Dzank, 2012), i översättning av Erland Anderson och Ingrid Cassady.

Erland Anderson besökte ofta Hallberg i Skåne, helst i november, då han gärna diktade nära ett magiskt dimhöljt Öresund. De båda författarna och översättarna bjöds 2011–12 in till konferenser i Chicago och Pasadena (ASTA), där de bland annat presenterade och diskuterade Hallbergs Shakespeareöversättningar och hans roman *Livets mening och andra bekymmer*. I juni 2016 besökte Erland Anderson Sverige för sista gången, tillsammans med Hallbergs övriga översättare från olika länder inbjuden till en konferens om Hallbergs författarskap på Enrica Halvarssons "Översättargruvan" i Västmanland. Erland Anderson och Hallberg tillbringade två veckor tillsam-

mans; de besökte bl.a. Örebro och Mariestad, Bengtsfors i Dalsland, där Erland hade sina svenska rötter, och även Orust där de gästade Roland Heiel, det svenska Shakespearesällskapets dynamiske ordförande. I den bohusslänska naturen sjöng de Shakespearesånger på verandan till den svenska natur som Erland älskade mer än Kaliforniens soldränkta landskap.

Efter denna kraftsamling, med så mycket glädje och samhörighet, fylld av språklig intensitet och vänskap, gick Erland plötsligt bort den 2 juli 2016, några dagar efter sin 70-årsdag. Ulf Peter Hallberg har sedan dess arbetat på en antologi med essäerna från Översättargruvan, och boken har sedermera vuxit till ett större verk med bidrag av många av de bästa författarna i Norden. Det är en antologi om kärleken till språk, liv och meningsskapande, tillägnad Erland Anderson. Titeln är *Ensamhetens strategier. Flanören, samlaren och livets ideal*. Som en hommage till Erland och med hänvisning till dennes vänsällhet och humor har Hallberg ett Shelley-citat som motto för boken. Han säger att det är en hyllning till Erland Andersons språkliga intensitet, hans starka känsla för det svenska språket, för vänskapen och livet:

*To Love, and bear; to Hope, till Hope creates
From its own wreck, the thing it contemplates.*

Jag vill gärna rapportera mer om den boken i nästa nummer av Doris. Boken utkommer i juni 2021 och innehåller nu också en essä av Hallberg om Freewayflanören och vännen Erland Anderson. I USA utkommer i höst även Hallbergs roman *The Meaning of Life and Other Troubles*, i översättning av Erland Anderson, Ingrid Casady och William Crona.

Bengt Pohjanen inledde jubileumsåret 2004 med att i Hedenäsets kyrka i Norrbotten läsa delar av *Aniara*, som han fortsätter att uppmärksamma. Idag genom att översätta Martinsons verk till meänkieli, en finsk dialekt, ett av våra nationella minoritetsspråk som Pohjanen värnar om. Sällskapet hemsida har redan förmedlat att *Vägen till Klockrike* för första gången har översatts till isländska av Heimir Pálsson, språk och litteraturforskare i Uppsala. Klaus-Jürgen Liedtke, en av Tysklands främsta översättare av klassisk svensk skönlitteratur, har publicerat några naturessäer ur "Svärmare och Harkrank" (Schwärmer und Schnaken).

Efter det att Operan satte upp *Aniara* på Hamburgs Staatsoper i mars 1960 publicerade Bonniers en översättning av Herbert Sandberg, som trycktes 1961 på Nymphenburger Verlagshandlung i Munchen, men som inte finns tillgänglig i bokhandeln idag. Det har länge varit angeläget att *Aniara* finns tillgänglig också på tyska. Detta

önskemål väcktes redan för några år sedan med Ulf Peter Hallberg och Jana Hallberg, med förhoppningen att de skulle gripa sig an denna uppgift.

*Erland från sidan med Peter
Foto Hästbäck juni 2016*

Denna önskan leder mig in på bokutgivning och litteratur. Under senare år hade mina tidigare kontakter med Erland Andersson upphört. Ulf Peter lämnade förra året beskedet om hans död. Vi fick då anledning att på telefon återigen ta upp en översättning av Martinsons texter. Detta samtal ledde oss in på den idag akuta situationen i kulturlivet, för artister, skådespelare och författare! En överlevnadsfråga som återkommer regelbundet i dagspressen (se DN den 1 mars "Skadorna av kulturlivets karantän kan bli bestående" av Kajsa Ravin och Svante Weyler, GD resp. styrelseordf. i Kulturrådet.) Det är naturligtvis givet att man inte kan vända sig till framstående översättare med en förhoppning om stora litterära projekt utan att det finns någon finansiering, särskilt inte i en situation där många av dem förlorat delar av sina inkomster och arbetstillfällena och står utan uppbackning från någon annan instans än sin egen energi och kärleken till litteraturen.

De litterära sällskapen är viktiga aktörer för att klassikerna skall leva och att uppmuntra läsning med initiativ som *Sverige läser – en guide till svensk litteratur*. Svenska Akademien bidrar med 100 000 kronor till en digitalisering av guiden, detta urval med en kort beskrivning av 1066 titlar. Men som en aktör i tiden måste sällskapens medlemmar vara aktiva att hjälpa till med nödvändig finansiering av olika läsprojekt. Det kan gälla bokutgivning. Ett exempel är att genom en särskild insats av en mindre vängrupp har medlemsboken i vårt sällskap fått ett särskilt stöd till Björn Larssons *På luffen i ett författarskap*, som publiceras i augusti på Carlssons förlag. Ett initiativ som detta från sällskapets vänner kan upprepas. Björn har nämnt en förebild från Pen klubben, där medlemmarna utöver medlemsavgiften uppmuntras att ge bidrag till särskilda projekt. I Martinsonsällskapet skulle det kunna vara att *Aniara* blir översatt till tyska eller att Carl-Otto von Sydows Martinson bibliografi, en av de främsta i sitt slag kan kompletteras med en tredjedel med översättningar av Martinsons verk, där ett grundmaterial på Carolina väntar på att slutföras.

Göran Bäckstrand

Notiser

- **Bokmässan** kommer att hållas den 23 – 26 september i Göteborg i år. Tre teman kommer att uppmärksammas och det är **Demokrati, LÄS! LÄS! LÄS!** och **Nordisk litteratur**. Det blir ett hybridevent och seminarieprogram kommer att hållas dels inför fysisk publik, dels sändas digitalt på **Bokmässan Play**.
- **Nebbeboda vistelsestipendiater** – Juryn för vistelsestipendiater till Nebbeboda skola sammanträdde den 5/2 i år och utsåg årets stipendiater. Harry Martinson-sällskapet företrädde av Irmeli Romo, Salje-sällskapet av Erika Silfver och från Olofströms kommun deltog Johanna Holden, kulturchef. Stipendiaterna är:
 - Joakim Larsson, Anderslöv** – Illustratör och författare
 - Greta Sundberg, Lidingö** – Teater, opera, dramatiker & librettist
 - Gabriella Eftimie, Malmö** – Poet, skönlitterär översättare
 - Torbjörn Flygt, Malmö** – Författare som skriver romaner, och barn- & ungdomsböcker
 - Agneta Thomasin Svensson, Gråbo** – Författare
 - Charlotta Copcutt, Karlshamn** – Teaterpedagog, dokumentärfilm
- Adam Bergström och Göran Bäckstrand fortsätter att representera sällskapet i **DELS** (De litterära sällskapen i Sverige)
- **Parnass nr 1** – Årets första nummer av De litterära sällskapens tidskrift har utkommit och temat är ”Ljudet och det digitala”.
- Bokförlaget Tranan har gett ut den fjärde författaren i **Cikada**-serien och det är dikter av Mizuta Noriko, poet och professor vid Josai Universitet i Tokyo. Mizuta Noriko fick Cikada-priset 2013. Dikterna ges ut i urval med titeln ”Mizuta Noriko shishu” och är översatta av Lars Vargö.

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

Styrelse 2020/2021

Ordförande

Semir Susic

Alabasterv. 5, 168 61 Bromma
076 25 26 763 | semirsusic@gmail.com

Övriga styrelseledamöter

Disa Lundgren

Mäster Jörgensg. 6C, 291 53 Kristianstad
0725 094890 | dg.lundgren@telia.com

Anders Franck

Sörensens Gata 14, 416 79 Göteborg
070 855 50 90 | anders.franck@outlook.com

Paulina Helgeson

Toltorpsgatan 50 A, 431 39 Mölndal
070 314 40 13 | paulina.h@telia.com

Johnny Karlsson

Pressaregatan 29, 293 39 Olofström
0705 62 76 39 | info@holjebok.se

Irmeli Romo

Fortifikationsgatan 11A, 371 31 Karlskrona
070 302 56 74 | irmeli.romo@gmail.com

Bengt Bejmar

Finkvägen 3, 293 72 Jämshög
0454 464 53 | bengt.bejmar@oktv.se

Carina Olsson

Seglaregatan 4, 415 57 Göteborg
070 755 52 99 | carina.olssonw@gmail.com

Eva Risberg

Wargentinsg. 5E, 112 29 Stockholm
070 59 29 912 | evarisberg04@hotmail.com

Styrelsuppleanter

Adam Bergström

Klööervägen 10, 167 53 Bromma
070 396 02 09 | adam@familjenbergstrom.se

Christer Nielsen

Växjövägen 70, 342 61 Moheda
070 268 56 65 | nyelund@hotmail.com

Stefan Edman

Almvägen 10, 459 31 Ljungskile
0522 222 27 | st.edman@telia.com

Lena Havland Erlandson

Odengatan 34, 113 51 Stockholm
070 812 15 73 | lena.havland@spray.se

Åke Widfeldt

Trestegsvägen 8, 514 31 Tranemo
070 665 16 87 | ake.widfeldt@telia.com

Ida Andersen

Nobelvägen 17 C, 214 29 Malmö
073 811 19 79 | ida.andersen@fiorola.se

Martin Bagge

Lilla Risåsgatan 25, 413 04 Göteborg
073 678 78 27 | martin.bagge@comhem.se

Anders Olsson

Åkerrensvägen 6, 374 70 Trensum
070 950 97 88 | cao8101@gmail.com

Johan Stenström

Östervångsvägen 9, 224 60 Lund
046 12 68 12 | johan.stenstrom@litt.lu.se

Doris

Harry Martinson-sällskapets medlemstidskrift

Utkommer två gånger om året, vår och höst.

Bidrag sänds till:

Irmeli Romo, Fortifikationsgatan 11 A, 371 31 Karlskrona

irmeli.romo@gmail.com | Tel. 070-302 56 74

Redaktör: Irmeli Romo

Doris produceras hos Pernillas Grafiska i Blekinge AB i Mörrum.

ISSN 2002-7710

Kansli:

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

c/o Jämshögs folkhögskola, Kulttorpsvägen 2, 293 72 Jämshög

Tel. 0454-463 40. Fax 0454-492 41

info@jamshog.org

Bankgiro 5662-5890

Swishnummer 1230970798

Hemsida: www.harrymartinson.se

Se även <http://harrymartinsonitiden.blogspot.com>

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/249807371762727>

och <https://www.facebook.com/harrymartinsonsallskapet>

Så här blir du medlem i Sällskapet:

Årsavgiften är

225 kr för enskild medlem (erhåller sällskapets årsbok)

(För boende i utlandet är avgiften 325 kr)

50 kr för familjemedlem.

Mejla till info@jamshog.org eller skicka vanlig post till adressen ovan.

Sätt samtidigt in avgiften på bankgiro 5662 – 5890

eller swisha 1230970798.

Glöm inte att uppge namn och adress, gärna via mejl.

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPETS

STOCKHOLMSGRUPP

Kontaktpersoner:

Adam Bergström

Klövervägen 10, 167 53 BROMMA

Tel. 070-396 02 09 | adam@familjenbergstrom.se

Maude Fröberg

Siljansvägen 9, 120 57 ÅRSTA

Tel. 08-452 47 06 | amaude.froberg@gmail.com

Göran Bäckstrand

backstrandg@gmail.com

Tel. 08-766 40 05; 073/441 25 86